

TRAO ĐỔI THÊM VỀ ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC Ở TRƯỜNG CHÍNH TRỊ TỈNH QUẢNG BÌNH

ThS. VƯƠNG CÔNG TÁ

Trường Chính trị Quảng Bình

Trong bài phát biểu tổng kết Hội thi giảng viên dạy giỏi toàn quốc năm 2017 của các Trường Chính trị tỉnh, thành phố, Giáo sư, Tiến sĩ Nguyễn Xuân Thắng, Ủy viên Ban chấp hành Trung ương Đảng, Giám đốc Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh đã biểu dương các giảng viên tham gia hội thi sử dụng các phương pháp mới hoặc kết hợp giữa phương pháp thuyết trình với các phương pháp khác trong giảng bài, làm cho các bài giảng đạt chất lượng cao; biểu dương các Trường Chính trị đã chủ động tiến hành đổi mới phương pháp giảng dạy để góp phần đổi mới và nâng cao chất lượng đào tạo cán bộ hiện nay, đồng thời yêu cầu các trường tích cực đổi mới phương pháp giảng dạy, phù hợp xu thế chung của các nước trên thế giới và của hệ thống Học viện Chính trị. Ý kiến chỉ đạo của đồng chí Giám đốc Học viện đã được lãnh đạo các Trường Chính trị tiếp thu và đang tích cực tổ chức thực hiện.

Thực tế cho thấy, trước yêu cầu đổi mới của công tác tư tưởng - lý luận nói chung và của công tác đào tạo lý luận chính trị cho cán bộ nói riêng trong giai đoạn hiện nay đang đòi hỏi các cơ sở đào tạo phải đổi mới nội dung chương trình và phương pháp giảng dạy. Vài năm trở lại đây, các Trường Chính trị trong cả nước đã chủ động tiến hành đổi mới phương pháp giảng dạy nhưng còn nhiều lúng túng, chưa có sự chỉ đạo thống nhất nên hiệu quả chưa cao.

Từ thực tế đào tạo, bồi dưỡng ở Trường Chính trị tỉnh Quảng Bình, thông qua bài viết này chúng tôi xin nêu ra một số suy nghĩ của mình về những điều kiện cần thiết để từng bước thực hiện các phương pháp giảng dạy mới nhằm đạt được mục đích đào tạo cán bộ trong điều kiện phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế hiện nay.

Phương pháp giảng dạy, về lý thuyết có những dấu hiệu đặc trưng là phản ánh hình thức vận động của nội dung dạy học; phản ánh sự vận động của quá trình nhận thức của người học nhằm đạt được mục đích học tập; phản ánh cách thức hoạt động, tương tác, sự trao đổi thông tin, dạy học giữa người dạy và người học; phản ánh cách thức tổ chức, điều khiển hoạt động nhận thức của người thầy: kích thích và xây dựng động cơ, tổ chức hoạt động nhận thức và kiểm tra - đánh giá kết quả nhận thức của người học, phản ánh cách thức tự tổ chức, tự điều khiển, tự kiểm tra - đánh giá của người học.

Từ lý thuyết đó, chúng ta có thể vận dụng để xác định phương pháp giảng dạy trong đào tạo cán bộ là những cách thức hoạt động tương tác được điều chỉnh của giảng viên và học viên, giúp học viên nắm vững kiến thức, tạo lập phương pháp tư duy, phương thức hành động và phương pháp làm việc khoa học. Theo cách xác định này cho chúng ta thấy trong công tác đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, phương pháp giảng

đạy có vai trò hết sức quan trọng. Cùng với việc nắm vững nội dung bài giảng, giảng viên biết sử dụng hợp lý các phương pháp giảng dạy có tác dụng chỉ đạo sự học tập của người học, giúp họ lĩnh hội được kiến thức, định hướng sự vận dụng kiến thức vào giải quyết những tình huống, những vấn đề liên quan từ thực tiễn cuộc sống đặt ra. Trong một số môn học, một số bài giảng, thông qua phương pháp giảng dạy còn có thể giúp người học vừa lĩnh hội được kiến thức về mặt lý thuyết, tạo lập phương pháp tư duy khoa học, vừa hình thành phương pháp và kỹ năng làm việc của người cán bộ.

Xuất phát từ yêu cầu đổi mới trong đào tạo cán bộ, nhiều năm qua, Trường Chính trị tỉnh Quảng Bình đã nhận thức được tầm quan trọng của phương pháp trong giảng dạy và sử dụng các phương pháp giảng dạy phù hợp nhằm phát huy tính tích cực của nó trong đào tạo, bồi dưỡng. Nhận thức việc làm đó của nhà trường đang từng bước hướng vào mục tiêu là đào tạo ra những cán bộ vững vàng, có bản lĩnh về lập trường chính trị, nắm chắc lý thuyết, thành thạo trong việc vận dụng lý thuyết để giải quyết công việc được phân công - những cán bộ có kiến thức lý luận, kiến thức chuyên môn cộng với phương pháp và kỹ năng thực hành công việc. Tuy vậy, thực tế giảng dạy của đội ngũ giảng viên vẫn còn không ít người biết sử dụng các phương pháp giảng dạy mới. Phần lớn giảng viên vẫn sử dụng phương pháp thuyết trình, một số ít người có thực hiện sự kết hợp giữa phương pháp thuyết trình với các phương pháp khác như phương pháp nêu vấn đề, phương pháp tình huống,... nhưng hiệu quả đưa lại chưa cao. Việc sử dụng phương pháp giảng dạy như thế đối với trình độ của đối tượng cán bộ hiện nay thì giảng viên mới chỉ

giảng dạy những nội dung mà giảng viên có, chưa đáp ứng những vấn đề mà người học cần.

Nguyên nhân của thực tế trên trước hết là đội ngũ giảng viên của nhà trường được đào tạo chủ yếu “làm nghề giảng viên lý luận chính trị”. Đặc trưng của giảng dạy lý luận chính trị theo quan niệm phổ biến từ trước đến cả hiện nay là phải làm rõ cơ sở khoa học (cơ sở lý luận và cơ sở thực tiễn) của các khái niệm, phạm trù, các nguyên lý, quy luật chung nhất của tự nhiên, xã hội và tư duy hoặc trong các lĩnh vực cụ thể về kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội,... Do đó trong giảng dạy, giảng viên phải phân tích, lý giải một cách khoa học để người học thừa nhận sự đúng đắn của các luận điểm lý luận đã được nêu ra. Từ đó định hướng cho người học xây dựng thế giới quan, phương pháp luận khoa học nhằm chỉ đạo cho hoạt động nhận thức và hành động thực tiễn. Với đặc trưng đó, phương pháp giảng dạy lý luận chính trị thích hợp và trở thành phương pháp truyền thống - phương pháp thuyết trình.

Nguyên nhân thứ hai là đội ngũ giảng viên chưa được trang bị một cách đầy đủ và chính xác về các phương pháp giảng dạy mới do chưa được bồi dưỡng, tập huấn nhiều đối với những phương pháp này. Trong thực tế, một số giảng viên đã thực hiện sự kết hợp giữa phương pháp thuyết trình với một số phương pháp khác trong các bài giảng cũng chỉ là thử nghiệm - thể hiện tính nhanh nhạy bắt nhịp với xu thế đổi mới phương pháp giảng dạy người lớn hiện nay và là cơ sở để từng bước thực hiện chủ trương của Ban Giám hiệu nhà trường yêu cầu giảng viên vươn lên trong đổi mới phương pháp giảng dạy.

Nguyên nhân thứ ba là quy mô về số lượng học viên của một lớp học theo quy định quá lớn. Với số lượng bình quân của mỗi lớp là 70

học viên thì dù giảng viên đã được trang bị một cách vững chắc về phương pháp giảng dạy mới cũng không thể áp dụng được các phương pháp cụ thể như “Tia chớp”, “Phòng vấn chuyên gia”, “Đóng vai”, “Làm việc theo nhóm”, “Bể cá vàng”,... theo dự án hợp tác về “Đổi mới phương pháp giảng dạy” giữa NAPA (Học viện Hành chính Quốc gia, Việt Nam) với tổ chức InWent Cộng hòa Liên bang Đức. Đây là những phương pháp giảng dạy thích hợp với quy mô một lớp học chỉ từ 20-30 người. Do đó với quy mô về số lượng học viên của một lớp học hiện nay, may ra chỉ có thể vận dụng thực hiện được một số ít phương pháp như “Hỏi đáp trong giờ giảng”, “Thuyết trình có trực quan hoá”, “Trung bày áp phích” - những phương pháp mà giảng viên đã từng thử nghiệm.

Nguyên nhân thứ tư là nội dung chương trình đào tạo chưa được đổi mới. Qua kinh nghiệm thực tiễn thì thấy nhiều học viên không hăng say học các môn lý luận chính trị vì họ cho rằng nội dung khô khan, khó, phương pháp kém hấp dẫn (vì chủ yếu là nghe thuyết trình, nặng về lý luận chung chung). Vì vậy đổi mới phương pháp dạy học lý luận chính trị cần làm cho học viên thấy rõ được mối liên hệ cũng như ý nghĩa sống động của môn lý luận chính trị đối với các đối tượng học viên khác nhau về chuyên ngành đào tạo và trình độ tiếp thu; thời lượng chương trình phải có tính linh hoạt nhất định và xuất phát từ nhu cầu khách quan đối với các đối tượng học viên. Bên cạnh đó dung lượng kiến thức trong từng bài giảng quá lớn, cộng với điều kiện phương tiện phục vụ cho giảng dạy và học tập chưa được công nghệ thông tin hoá nên cũng là một khó khăn lớn đối với giảng viên trong quá trình đổi mới phương pháp giảng dạy.

Từ yêu cầu đổi mới và thực tế sử dụng

phương pháp giảng dạy của Trường Chính trị tỉnh Quảng Bình cũng như những nguyên nhân cản trở thực hiện đổi mới phương pháp giảng dạy, chúng tôi đưa ra một số suy nghĩ góp phần định hướng để giải quyết những cản trở trên.

Thứ nhất, đối với đội ngũ giảng viên

Từ việc nhận thức đúng đắn về mục đích đào tạo cán bộ trong thời kỳ mới để ý thức đầy đủ về tầm quan trọng của đổi mới phương pháp giảng dạy hiện nay đối với tất cả các hệ chương trình. Trước mắt, giảng viên phải tích cực tự nghiên cứu, học tập về phương pháp giảng dạy mới - phương pháp giảng dạy người lớn đang được sử dụng phổ biến trên thế giới và một số cơ sở đào tạo, bồi dưỡng cán bộ ở nước ta hiện nay.

Trên cơ sở bài giảng được phân công, giảng viên cần biên soạn lại giáo án theo hướng kết hợp giữa phương pháp thuyết trình với các phương pháp mới có khả năng sử dụng được, trong đó hạn chế tối đa việc sử dụng phương pháp thuyết trình. Xác định được nội dung nào là cần thiết phải liên hệ thực tiễn và đưa loại hình, cấp độ thực tiễn nào có tính chất điển hình có ý nghĩa chung chứ không phải ngẫu nhiên. Lựa chọn các sự kiện thực tiễn có tính thời sự cao đang được xã hội quan tâm nhiều, có địa chỉ, xuất xứ rõ ràng và đảm bảo tính trung thực để phát vấn, phân tích và thể hiện tính phản biện tích cực.

Được tham gia huấn luyện về các phương pháp giảng dạy mới và được hướng dẫn để biết sử dụng các phương tiện hiện đại hỗ trợ cho việc thực hiện chúng.

Thứ hai, đối với Ban Giám hiệu nhà trường

Tiếp tục chỉ đạo thực hiện chủ trương đổi mới phương pháp giảng dạy với phương châm: Tích cực nhưng phải vững chắc và luôn có sự giám sát, theo dõi, kiểm tra. Cần đưa hoạt động đổi mới phương pháp dạy học vào chương

trình công tác thường xuyên hàng năm với nhiều nội dung phong phú và phương thức phù hợp. Thường xuyên tổ chức thi giảng viên giỏi, dự giờ cũng như thao giảng để qua đó tác động tích cực đến sự chuẩn bị và thực hành bài giảng của giảng viên, người dự và học viên. Qua thực hành năng lực, kỹ năng giảng dạy của giảng viên sẽ từng bước được nâng cao, tạo điều kiện để đồng nghiệp trao đổi học tập kinh nghiệm lẫn nhau; phát hiện và giải quyết kịp thời những vấn đề mới nảy sinh trong quá trình giảng dạy, đổi mới phương pháp dạy học; cổ vũ động viên cán bộ, giảng viên đưa hoạt động đổi mới phong phú, đổi mới phương pháp giảng dạy lý luận chính trị đi vào nề nếp. Đó cũng là cơ hội thường xuyên cập nhật thông tin những vấn đề lý luận mới, vừa có tính thời sự, vừa nâng cao kỹ năng nghiệp vụ cho giảng viên... và cũng cần coi đó là một tiêu chí để đánh giá, phân loại và bình xét khen thưởng hàng năm.

Thước đo đánh giá ý thức trách nhiệm của giảng viên là chất lượng các bài giảng bảo đảm tính khoa học, lý luận gắn với thực tiễn. Do đó thường xuyên rà soát và lập kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ và phương pháp giảng dạy cho giảng viên; xây dựng các tiêu chí về kiến thức thực tiễn của giảng viên và đưa giảng viên đi thực tế cơ sở nhằm trau dồi và nâng cao kỹ năng, nghiệp vụ, phương pháp dạy học.

Giảng viên ngoài việc có bằng cấp phù hợp với chuyên môn, chuyên ngành giảng dạy, để đổi mới phương pháp giảng dạy, giảng viên phải biết ứng dụng công nghệ thông tin. Như vậy phải đưa chương trình tin học vào bồi dưỡng giảng viên, để giảng viên có thể cập nhật thông tin và khai thác thông tin trên mạng

phục vụ cho công tác và trình bày bài giảng với phương tiện kỹ thuật hiện đại nhằm nâng cao chất lượng bài giảng.

Thứ ba, đối với Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh

Đổi mới nội dung chương trình các hệ đào tạo, bồi dưỡng thuộc thẩm quyền đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, công chức, viên chức của các Trường Chính trị tỉnh, thành phố, thông qua biên soạn lại giáo trình, tài liệu và quy định thực hiện nội dung chương trình phù hợp với việc thực hiện phương pháp giảng dạy mới và thực tiễn vận dụng.

Tăng cường tổ chức các khóa bồi dưỡng phương pháp giảng dạy mới cho giảng viên các Trường Chính trị tỉnh, thành phố; giúp giảng viên phát triển và sử dụng phương pháp giảng dạy tương tác và các phương pháp dạy học tích cực khác để họ có thể trình bày tài liệu, diễn đạt vấn đề theo các cách và quan điểm khác nhau. Hỗ trợ thiết kế chương trình, phương pháp giảng dạy và đánh giá, sử dụng công nghệ dạy học, thiết kế và ứng dụng các phần mềm phục vụ đào tạo hỗ trợ nghiệp vụ sư phạm cho giảng viên.

Có kế hoạch chỉ đạo cụ thể các Trường Chính trị tỉnh, thành phố thực hiện đổi mới phương pháp giảng dạy ngày càng có hiệu quả.

Đổi mới phương pháp giảng dạy là vấn đề bức thiết hiện nay trong đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, công chức, viên chức ở nước ta hiện nay. Có đổi mới phương pháp giảng dạy cùng với đổi mới nội dung, chương trình thì mới đào tạo được một đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức có đủ phẩm chất, năng lực, trình độ lãnh đạo, quản lý, biết việc để làm và biết cách làm nhằm đạt chất lượng, hiệu quả cao trong thực tế, đáp ứng với công cuộc ■